

karnaslarla süslü şerefe çıkması üstünde XVII. yüzyılda yenilediği bilinen kısa bir petek görülür.

*Hadikatü'l-cevâmi'*de bildirildiğine göre kurucusu Firuz Ağa'nın türbesi caminin haziresinde idi. İhsan Erzi tarafından bir yazma nüshada tesbit edildiğine göre yanında Bâbüssaâde ağalarından İsmâil Ağa'nın türbesi bulunuyordu. Bugün her iki türbeden de hiçbir iz kalmamıştır. 27 Rebülâhîr 1282'de (19 Eylül 1865) Hocapaşa yangınından sonra kurulan Islâhât-ı Tarîk Komisyonu Divanyolu caddesini genişletirken caminin duvarı geri alınmış, bu arada harap türbe de yok edilmiştir. Caminin çevresi düzenlenirken 1938'de ortadan kaldırılan hazîredeki mezarlarda kitâbesi olmayan bir mermer sanduka caminin doğu tarafında toprağın bir set teşkil ettiği yere monte edilmiştir. Bunun caminin bânisi Firuz Ağa'ya ait olduğu sanılmaktadır. Yine bu düzenleme sırasında buradaki tonozlu bir çeşme haznesi de restore edilerek korunmuştur.

Firuz Ağa vakıflarından olan ve *Hadikatü'l-cevâmi'*de bildirildiğine göre Şeyh Hamdullah'ın ilk meşk hocalığını yaptığı sıbyan mektebinden bir iz kalmadığı gibi yeri de belli değildir. Evvelce avlu duvarına bitişik olan sebîl de günümüze kadar gelmemiştir.

Müştemilâtından mahrum bugünkü haliyle bile Firuz Ağa Camii tek kubbeli camiler tipi içinde Osmanlı dönemi Türk yapı sanatının en tanınmış ve en güzel eserlerinden biridir.

BİBLİYOGRAFYA :

T SMA, nr. D 9567, E 8219; *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri 953 (1546)*, s. 23-25; Ayvansarâyî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, I, 155; a.e.: *Camilerimiz Ansiklopedisi* (haz. İhsan Erzi), İstanbul 1987, I, 211-213; Halil Edhem [Eldem], *Camilerimiz*, İstanbul 1932, s. 39-40; Konyalı, *İstanbul Âbideleri*, s. 40-41; a.mlf., *İstanbul Sarayları*, s. 201-202; Semavi Eyice, *İstanbul, Petit guide à travers les monuments byzantins et turcs*, İstanbul 1955, s. 29, nr. 34; a.mlf., "İstanbul Minareleri", *Güzel Sanatlar Akademisi Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri*, I, İstanbul 1963, s. 43; Mustafa Cezar, "Osmanlı Devrinde İstanbul Yapılarında Tahribat Yapan Yangınlar ve Tabii Afetler", a.e., s. 385; Celâl Esad Arseven, *Türk Sanatı Tarihi*, İstanbul, ts. (Maarif Basımevi), I, 291-292; W. Müller-Wiener, *Bildlexikon zur Topographie Istanbul*, Tübingen 1977, s. 414; Yüksel, *Osmanlı Mi'mârîsi V*, s. 249-252; *Eminönü Camileri* (haz. Eminönü Müftülüğü), İstanbul 1987, s. 70-73; A. Gabriel, "Les mosquées de Constantinople", *Syria*, VII, Paris 1926, s. 370; Halit Eraktan, "Firûzağa Camii", *İst.A*, XI, 5794-5796.

SEMAVİ EYİCE

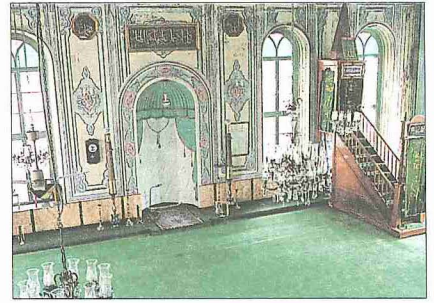
FİRUZ AĞA MESCİDİ

İstanbul Beyoğlu'nda
bulunduğu semte adını veren
bir mescid.

Firuz Ağa Mescidi (Camii) Beyoğlu ilçesinde, Sıraselviler caddesiyle Defterdar Yokuşu'nun birleştiği yerde aynı adla anılan küçük meydanın bir köşesindedir. Yapım tarihi ve bânisi hakkında bilgi yoktur. Sultanahmet'te ve Bozdoğan Kemerinin yanındaki aynı adı taşıyan cami ve mescitle bir ilgisi bulunmamaktadır. Ayvansarâyî *Hadikatü'l-cevâmi'*de bu mescid hakkında, "Bânisi saray ağası Firuz Ağa'dır, merkadi bilinmiyor, minberini hayır sahiplerinden Emine Hatun koymuştur" demektedir. Ancak elde ettiği *Hadikatü'l-cevâmi'*in eski bir yazma nüshasını özetleyerek Almanca'ya çeviren J. von Hammer (eser daha sonra J. J. Hellert tarafından Fransızca'ya çevrilmiştir) burada basılı nüshada olmayan şu bilgiyi nakleder: "Kurucusu Sipahioğlu Mehmed Ağa'nın oğlu 1040'ta (1630-31) ölmüştür".

17 Cemâziyelâhîr 1238'de (1 Mart 1823) çıkan büyük Cihangir yangınında Firuz Ağa Mescidi ve çevresi de harap olmuş, ancak bu felâketten az sonra kitâbesine göre 1239'da (1823-24) II. Mahmud tarafından bütünüyle yeni bir biçimde inşa ettirilmiştir.

Bugünkü bina "Tanzimat üslubu" denilen mimari karakterdedir. Dikkate değer bir özelliğe sahip bulunmayan mescid, altında dükkânlar yer alan ve iki tarafından merdivenlerle çıkılan fevkanî bir yapıdır. İki yolun birleştiği yerde ve

Firuz Ağa Mescidi'nin içinden bir görünüşü

meydana bakan köşe pahli olarak yapılmış, buradan, üstünde kitâbe olan kapıdan bir iç merdivenle son cemaat yerine bağlantı sağlanmıştır. İkinci merdiven ise dışta, minarenin bulunduğu tarafta yan cepheye bitişiktir.

Dikdörtgen planlı olan harim iki yanalarda üçer tane olmak üzere ahşap pâyelerle üç sahna ayrılmıştır. Mihrap ise yarım yuvarlak bir çıkıntı halindedir. Yuvarlak kemerli uzun pencerelerle aydınlanan mescidin üstü kiremit örtülüdür. Firuz Ağa Mescidi'nin bugünkü görünümü onun önceki halinden iz taşımadığı gibi bir sanat değerine de işaret etmez.

BİBLİYOGRAFYA :

Ayvansarâyî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, II, 69; Hammer, *HEO*, XVIII, 77, nr. 672 (*Hadika*'nın Fransızca özet); Mustafa Cezar, "Osmanlı Devrinde İstanbul Yapılarında Tahribat Yapan Yangınlar ve Tabii Afetler", *Güzel Sanatlar Akademisi Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri*, I, İstanbul 1963, s. 359-360; H. Eraktan — H. Göktürk, "Firûzağa Mescidi", *İst.A*, XI, 5798-5799.

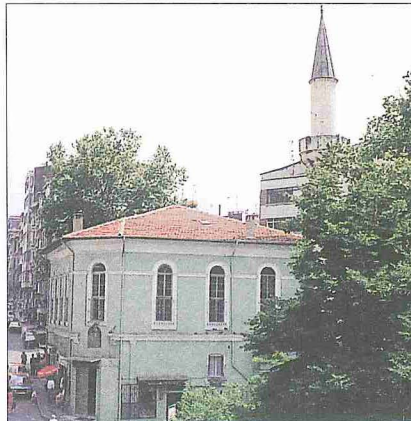

SEMAVİ EYİCE

FİRUZ AĞA MESCİDİ

İstanbul Fatih'te
XVI. yüzyıl başlarında yaptırılmış,
bugün mevcut olmayan bir mescid.

Eski Kırkçeşme semtinde Bozdoğan Kemerinin Hâşim İşcan Geçidi tarafında, buradaki parkın yerinde Fâtih Sultan Mehmed Anıtı'nın hizasında bulunuyordu. Bânisi ve yapıldığı tarih hakkında bilgi yoktur. Ayvansarâyî, *Hadikatü'l-cevâmi'*de sadece bânisinin kabrinin mescidin altında olduğunu bildirmiştir. Bu mescidi yaptıranın Sultanahmet'teki Firuz Ağa Camii'nin kurucusu ile aynı kişi olduğu yolundaki iddia asilsiz olmalıdır. Çünkü Ayvansarâyî, her iki

Firuz Ağa Mescidi - Beyoğlu / İstanbul